

РАЗМИШЉАЊА (СТРАНИХ) СТУДЕНАТА НА РАЗМЕНИ О КВАЛИТЕТУ НАСТАВЕ СРПСКОГ ЈЕЗИКА И МОБИЛНОСТИ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

У раду се сагледавају размишљања страних студената у вези са значајем и квалитетом наставе српског као страног језика на Филозофском факултету Универзитета у Нишу током трајања програма мобилности. Од оснивања Центра за српски као страни и нематерњи језик (2013) број страних студената се из године у годину повећава, што омогућава континуирану евалуацију квалитета акредитованих курсева српског језика као страног. Током академске 2021/2022. године спровели смо истраживање међу тринаесторо странаца, који су похађали курс *Српски језик за странце* на почетном, средњем или напредном нивоу. Резултати су нам показали да су студенти изузетно задовољни квалитетом наставе, али и саме студентске размене, дајући четири препоруке за подизање квалитета наставе: 1) организација припремних курсева језика; 2) повећање броја часова српског као страног језика на недељном и месечном нивоу; 3) задржавање пријатељског приступа наставника према студентима на размени и 4) креирање и употреба „уџбеника за преживљавање”.

Кључне речи: српски језик за странце, мобилност, размена, квалитет наставе, Центар за српски као страни и нематерњи језик.

1. Увод

Од шездесетих година XX века пратимо систематичан и поступан развој наставе српског као страног језика, којој се из године у годину посвећује више пажње и која почиње привлачити све већи број лингвиста, истраживача и наставника, захваљујући својој природи и инхерентним особинама. Представља појаву од специфичног друштвеног значаја, јер на најбољи могући начин репрезентује живот (и културу) у Републици Србији, обезбеђујући услове за несметано одвијање друштвених активности – пословне делатности, живота у заједници, едукације и образовања, кроз успостављање комуникације матерњих говорника српског језика са страним држављанима, који га уче као страни језик. Изузетан геостратешки положај Републике Србије на Балканском полуострву и у Европи утицао је да странци нашу земљу

¹ aleksandar.novakovic@filfak.ni.ac.rs

препознају као потенцијално место за свој живот и рад, због чега се неретко одлучују да је посете, бораве извесни временски период и/или трајно се населе. У намери да што боље упознају културу и друштвену заједницу, одлучују се да похађају часове српског као страног језика², те се као ученици појављују туристи (са привременом дозволом боравка), привредници, војници³, чланови интернационалних породица, ђаци, студенти и заљубљеници у Републику Србију, њену кухињу, културу и историју. Ипак, најбројнију категорију ученика српског као страног језика чине студенти⁴, који, од почетка примене Болоњске декларације, српске универзитете и нашу земљу препознају као идеално место за живот током трајања програма мобилности⁵. Наиме, страни студенти на располагању имају два основна вида мобилности: целокупне студије и студентску размену, која може трајати један или два семестра. Као услов који се поставља студентима приликом аплицирања за размену тражи се познавање страног и/или српског језика на одговарајућем нивоу (обично, Б2), односно пријава за његово учење током боравка на изабраном универзитету.

Центри за изучавање српског као страног језика при филолошким и филозофским факултетима у Београду, Новом Саду, Крагујевцу и Нишу представљају важне организационе јединице рада не само факултета, већ и универзитета, који студенте на размени упућују да уче српски језик. Њима је учење српског језика важно из најмање три разлога – боља интеграција у друштвену заједницу, ефикасније праћење наставе и полагање испита одређеног „уговором о учењу” (енг. *learning agreement*). Студентима, а и самом Универзитету, у интересу је да српски језик што је боље могуће савладају за временски период који им је одређен трајањем стипендије, због чега се организују (обично бесплатни) интензивни курсеви српског као страног језика. Пракса нам показује да студенти који боље науче језик носе позитивнија искуства из Републике Србије, репрезентујући је и препоручујући на најбољи могући начин колегама у својој (матичној) земљи. Но, студенти који се пријаве и касније добију стипендију, имају, пракса такође показује, много недоумица и размишљања у вези са доласком и боравком у Републи-

² Мотиви за учење српског као страног језика могу бити различити: школовање, потребе на послу или услов за добијање посла, приватни, потреба за интеграцијом у новој животној средини итд. (КРАЈИШНИК 2016: 16)

³ В. ЂЕРИЋ 1984.

⁴ Наум Димитријевић (1984: 35) као ученике српскохрватског језика као страног препознаје: 1) стране студенте у Југославији; 2) странце који српскохрватски језик уче у својој земљи (пословне људе, дипломате и сл.); 3) странце који изучавају српскохрватски језик као страни у својој земљи; 4) потомке наших исељеника у страним земљама; 5) припаднике националних мањина у Југославији.

⁵ Најчешћи програми мобилности који се реализују на универзитетима у Републици Србији су: Erasmus+, Erasmus Mundus, CEEPUS, The European University Foundation, Fulbright, UGRAD Program и сл.

ци Србији, што је условљено друштвено-политичким превирањима на простору Балканског полуострва, културолошким разликама, начином живота, законским одредбама, егзистенцијалним питањима, условима студирања и сл. Преглед литературе нам показује да на српском говорном подручју не постоје радови у којима су се аутори бавили овим питањем, те је предмет рада сагледавање и анализа размишљања и недоумица студената на размени о важности и квалитету наставе српског језика, као и о животу у Републици Србији, ради касније боље организације курсева за изучавање српског као страног језика и програма мобилности.

Рад садржи пет поглавља. Након уводних разматрања, у другом поглављу детаљно је објашњена методологија истраживања. У трећем поглављу је дат кратак опис предмета *Српски језик за странце*, а у четвртном су квантитативно и квалитативно анализирани ставови студената у вези са њиховим очекивањима и ставовима према предмету, док су у петом поглављу изведени најважнији закључци.

2. Методолошке поставке истраживања

2.1. Предмет и циљ истраживања

Историја Ниша сведочи да је током векова свога постојања представљао геостратешки центар, што је и остао до дана данашњег, интригирајући странце својим културно-историјским наслеђем, кухињом, привредом и, у новије време, многобројним студијским програмима. Оснивање Центра за српски као страни и нематерњи језик на Филозофском факултету 2013. године утицало је на подизање угледа читавог Универзитета у Нишу, који је свим страним студентима на размени у прилици да понуди изучавање српског језика (на академском нивоу). Александар Новаковић (2021: 953) бележи да се број кандидата из године у годину повећавао, при чему издваја 2017. годину, када је наставу похађало чак педесет и троје ученика. Значајан део свих ученика чине управо страни студенти који су у Републику Србију и Ниш дошли путем европских програма студентске размене и међууниверзитетске сарадње. Пракса нам показује да се учење српског језика током трајања студентске мобилности позитивно одражава на постигнућа странаца на факултетима, али и у процесу интеграције у друштвену заједницу. Ипак, сâм почетак боравка у Нишу (и у Републици Србији), према њиховом искуству, захтева предузимање активности које би требало да им обезбеде решавање егзистенцијалних и друштвених питања, као и важних питања образовања и едукације. Примера ради, од странаца се очекује да предају потребну документацију ради добијања визе и упознају законе, изврше одређене уплате (за смештај, храну и сл.), пронађу ресторан, државне институције, болницу, факултет, упознају друштвену заједницу и пријатеље,

што представља прави изазов у новој језичкој средини.⁶ Зато је изузетно важно сагледати размишљања и недоумице студената на размени, како би се пронашла адекватна решења ради њихове једноставније интеграције у друштвену заједницу. Такође, њихова запажања о животу, обавезама и настави српског језика могу бити драгоцене показатељи пута којим је треба развијати. Зато је предмет овог рада сагледавање размишљања и недоумица студената на размени о значају и квалитету наставе српског као страног језика, као и о животу у Републици Србији. Циљ овога рада је стварање јасније слике о могућностима унапређења квалитета наставе српског као страног језика и студентске размене.

2.2. Задаци истраживања

У складу са постављеним предметом и циљевима истраживања дефинисали смо следеће истраживачке задатке:

1. Анализирати размишљања и недоумице студената у вези са животом у Републици Србији.
2. Сагледати размишљања студената у вези са значајем и квалитетом наставе српског као страног језика.
3. Формулисати препоруке за унапређење квалитета наставе српског као страног језика и студентске размене.

Методe, технике, инструменти и узорак истраживања

У истраживању смо, у складу са постављеним предметом, циљем и задацима истраживања, користили методу теоријске анализе са техником анализе садржаја, односно дескриптивну методу са техникама анкетаирања и скалирања. Добијени резултати детаљно су квалитативно и квантитативно анализирани и представљени помоћу табела.

У истраживању смо користили специјално дизајниран упитник под називом *Размишљања и недоумице страних студената на размени о квалитету наставе српског језика и животу у Републици Србији* (скр. РНССКН). Упитник се састојао из три дела. Први део упитника намењен је прикупљању социо-демографских података о испитаницима. Други део упитника чинило је деветнаест питања отвореног типа, док је трећи део упитника садржао двадесет и пет тврдњи (са петостепеном Ликертовом скалом) о важним егзистенцијалним, друштвеним и питањима квалитета наставе. Ради реализације статистичког истраживања користили смо следеће параметре: фреквенција (f) и проценат (%). Сви прикупљени подаци квантитативно анализирани употребом софтвера SPSS 24.0.

---

⁶ Бранислава Богдановић (1986: 10) све предуслове за успешну реализацију наставе српског као страног језика сврстава у питања политичког, административног и организационог карактера.

2.3. Начин прикупљања података

Истраживање је реализовано током зимског семестра академске 2021/2022. године. Сви подаци су прикупљени путем Гугл упитника, који је студентима послат имејлом. Предвиђено време за решавање упитника било је 25 минута. У истраживању је учествовало укупно 13 студената, који су на Универзитет у Нишу стигли путем програма мобилности и стипендије Владе Републике Србије – 5 студената из Русије, 3 студента из Немачке, 3 студента из Шпаније и по 1 студент из Словачке и Сједињених Америчких Држава.

3. О предмету *Српски језик за странце*

Предмет *Српски језик за странце* намењен је свим студентима из иностранства који долазе путем неког од програма размене на Универзитет у Нишу и факултете који њему припадају, како би савладали српски језик и на једноставнији начин укључили у друштвену заједницу, односно лакше пратили наставу на својим новим факултетима. Предмет постоји на Филозофском факултету Универзитета у Нишу од 2014. године, када је акредитован на студијском програму Педагогија; од 2021. године предмет је акредитован на основним академским студијама Англистике, и то у оквиру изборних блокова за стране језике на другој години студија. Реч је о предмету чија се настава реализује и током јесењег/зимског и током пролећног/летњег семестра, те страни студенти, у зависности од тренутка када стигну на Универзитет у Нишу могу у своје уговоре о учењу додати полагање српског језика⁷, предмет који са собом носи 4 ЕСП бода.

Циљ предмета је да код студената из иностранства развије језичке компетенције у области усмене и писане комуникације на нивоу А1 *Заједничког европског оквира за живе језике*, односно да студент након положеног испита: може да разуме и употребљава ограничен лексички фонд речи (око 500), који је довољан за пружање основних информација о себи и окружењу и може да постави основне видове питања; уме да напише полако и разговечно прочитан или изговорен текст састављен од једноставних реченица; уочи фонолошку опозицију међу гласовима српског језика; разликује врсте речи и основне типове парадигматских промена; уме да састави просту именичку, глаголску, придевску и прилошку синтагму и да формулише просту реченицу и једноставније облике сложене реченице. С обзиром на чињеницу да

---

⁷ Иностранни универзитети који упућују студенте на Универзитет у Нишу имају неједнаке ставове према изучавању српског као страног језика – неке земље, као што је Француска, изричито налажу обавезу полагања предмета, док има земаља и универзитета које немају посебних захтева, те је изучавање предмета остаје на нивоу факултативности и слободног избора студента.

се настава предмета реализује током једног семестра, садржаји који се изучавају подељени су у петнаест наставних јединица и прилагођени фонду од два часа предавања и два часа вежби: 1) Српско ћирилично и латиничко писмо. Фонетски систем српског језика. Основне гласовне промене. 2–3) Именице: род, број, деklinација. 4) Заменице (личне, упитне заменице за лица и ствари, присвојне и показне): род, број, деklinација, пуни и енклитички облици. 5) Придеви: деklinација, придевски вид и компарација придева. 6–7) Помоћни глаголи *јесам* и *хтети* (пуни и енклитички облици). Глаголски облици: нелични (инфинитив, радни глаголски придев) и лични (глаголска времена и начини: презент, перфекат, футур I, императив). Глаголски вид (основни појмови). 8) Бројеви (основни и редни): промена и конгруенција са именицама. 9) Прилози и остале непроменљиве врсте речи. 10) Основе синтаксе српског језика. Формирање негираних и упитних конструкција. Конструкције са модалним глаголима (*требати*, *морати*, *хтети*...). 11) Речница најфреквентнијих српских глагола. 12) Везници и грађење независних и зависних реченица. 13) Семантика предлога и семантика падежа. 14) Основне комуникативне ситуације и фразе (на аеродрому, у аутобусу, на факултету, у ресторану...). 15) Акцент речи (место акцента) и акцент реченице. Фонетски правопис и одступања. Препоручена литература за реализацију наставе овог предмета заснива се на комбинацији (добропознатих) уџбеничких комплета *Реч по реч* (Института за стране језике), *Учимо српски* (школе Азбукум), односно *Научимо српски I* (Филозофског факултета у Новом Саду) и *Serbian for Beginners* (Филозофског факултета у Нишу). И овај предмет, као и сви остали, од студената очекује активност (10 поена), полагање колоквијума (20 поена), писменог (50 поена) и усменог испита (20 поена).

Током реализације предмета *Српски језик за странце* наставник у пракси наилази на више изазова. Иако је курикулумом предвиђено изучавање предмета на почетном (А) нивоу, објективне околности намећу потребу изучавања на средњем (и/или вишем нивоу). Постоје два могућа сценарија због кога наставник свој рад мора прилагодити (пред)знању ученика и времену трајања стипендије/студентске размене. Према првом сценарију, дешава се да ученици који на почетку семестра долазе на факултете под окриљем Универзитета у Нишу већ познају српски језик; обично је реч о студентима из Русије који су на својим факултетима стекли знања српског језика на почетном нивоу. У том случају наставник (који реализује наставу на предмету) организује посебне часове – за студенте апсолутне почетнике и студенте који имају одређена предзнања; организацијом посебних часова избегава се врло захтеван рад у комбинованој групи странаца. Други сценарио представља ситуацију у којој студент из иностранства борави у Нишу (и Републици Србији) девет месеци, те наставу похађа током два семестра, због чега већ у другом постоји очигледна потреба да наставу похађа на вишем нивоу. Захваљујући управи Центра за српски као страни и нематерњи

језик на Филозофском факултету у Нишу, странци, који положи тест знања, добијају сертификат о познавању језика на одговарајућем нивоу, а, наравно, и оцену за положен предмет.

4. Анализа резултата истраживања

У реализованом истраживању учествовало је укупно тринаесторо студената узраста од 18 до 27 година, који су у Републику Србију и на Универзитет у Нишу стигли током септембра 2021. године из два разлога: 1) деветнаесторо студената је путем међууниверзитетске размене (Еразмус+ или стипендија Владе Републике Србије) дошло на неки од факултета (Електронски факултет, Природно-математички факултет и Факултет уметности), док је 2) троје студената путем својих стипендија (Фулбрајт и Гете институт) ангажовано у својству лектора за енглески језик на Филозофском факултету у Нишу, односно лектора за немачки језик у гимназијама „Стеван Сремац” и „Бора Станковић”. Сви испитаници су истакли да су након добијања потврде о прихватању пријаве за долазак у Републику Србију били веома узбуђени, јер су имали жељу да: 1) упознају српски језик и српско културно-историјско наслеђе, 2) пробају српску храну и пиће, 3) упознају земљу својих предака, 4) путују по читавом „малопознатом Балкану” из Србије која у његовом центру. Такође, као један од разлога који су студенти навели јесте велики избор предмета на нишким факултетима, које могу полагати и који касније могу бити признати у матичној земљи. Ипак, страни студенти из западних земаља (Немачке, Шпаније, Словачке, САД) признају да су имали предубеђење да ће их у Републици Србији сачекати „хладни, високи, религиозни и крупни људи”, о чијој земљи нису знали готово ништа, а због чега су се плашили да ли ће бити прихваћени од стране друштвене заједнице и будућих колега, те да ли ће успешно одговорити административним захтевима (с обзиром на чињеницу да Република Србија није део Европске уније); њих 84,6% истакло је да је своја претходна веровања о Србима и српском народу променило у првих двадесетак дана боравка у Нишу, при чему су сви приметили „колико су Срби гостољубив народ” већ приликом слетања на аеродром и првих успостављених контаката са Србима. Са друге стране, студенти из Русије нису имали предрасуда, јер су пре доласка више месеци учили српски језик и упознавали се са српском историјом и културом. Долазак на Универзитет у Нишу захтевао је обављање припремних радњи и обезбеђивање основних услова за живот и студирање. Студентима су помоћ у проналажењу смештаја, обезбеђивању хране и упознавању најважнијих локација у Нишу пружили: 1) чланови удружења *Erasmus Student Network*; 2) запослени у Студентском центру; 3) колеге које су већ биле на размени студената, односно 4) љубазни пролазници. Захваљујући одличној органи-

зацији, студенти нису имали препорука за њено побољшање у наредним годинама, сматрајући да су „сви дали најбоље од себе”, како би „њихов боравак био угодан, пријатан и успешан”.⁸ Ипак, 69,3% анкетираних студената не познаје основне законе који су на снази у Републици Србији, као ни садржај *Закона о странцима*, којим се уређује њихов боравак и функционисање, због чега би у блиској будућности требало обезбедити припрему пре самог доласка на неки од српских универзитета.

Као важан сегмент студирања на Универзитету у Нишу странци препознају и похађање наставе српског као страног језика, о којој су информације добили на самом Универзитету и од својих колега. Сви студенти су изузетно мотивисани да уче и савладају српски језик.⁹ Сматрају да је жеља да несметано комуницирају са локалним становништвом, као и једноставније сналажење у новом окружењу довољна мотивација за учење српског језика, мада има и оних студената који су, након упознавања са начином живота у Републици Србији, пожелели да остану дужи временски период и заснују своје породице. Српски језик странци доживљавају као „егзотични језик”, који им не може много помоћи у будућој каријери, али им може пружити прилику да савладају новопостављени изазов и науче „како да правилно комуницирају са људима на Балкану”. Због тога 92,3% анкетираних студената сматра да српски језик треба изучавати три пута недељно, са укупним фондом 6+6, јер је актуелни недељни фонд 2+2 недовољан да се „у потпуности савлада тежак српски језик”.

Табела 1. *Мишљење студената о потреби повећања часова српског као страног језика*

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	У потпуности сам сагласан.	12	92,3	92,3	92,3
	Неодлучан сам.	1	7,7	7,7	100,0
	Total	13	100,0	100,0	

Чак 53,8% анкетираних студената у потпуности је сагласно, односно 23,1% делимично сагласно са тврдњом да је српски језик најважнији предмет на размени, јер његово познавање обезбеђује боље резултате на самом факултету, али и у обављању свакодневних животних активности. Такође, постојање

⁸ Студенти на размени сматрају да немају добар контакт са својим дипломатско-конзуларним представништвима, али да су упознати са тим да могу рачунати на њихову помоћ у вези са непредвиђеним ситуацијама.

⁹ Золтан Дорнеј (1998: 123) сматра да мотивација представља примарни подстицај за учење страног језика, али и снагу која омогућава континуирани рад и савладавање језичког градива.

ЕСП бодова омогућава им успешан пренос положених испита са Универзитета у Нишу на универзитет са кога долазе, због чега неће „губити годину у својој земљи”. Поред атрибута „тежак” странцима је српски језик „изазован”, „течан”, „занимљив”, „логичан”, „уређен”, „егзотичан”, „недоследан”, те „захтеван за учење и уз присуство пуне концентрације”. Као изузетно тешке садржаје за савладавање странци су истакли: изговор „критичних сугласника”, промену именица и придева по падежима, образовање облика глагола у презенту и перфекту и успостављање правилног реда речи „који је све сем слободан, како се у књигама наглашава”. Зато, личност наставника који им предаје доживљавају као најважнију карикку наставног процеса и апсолутно сви студенти у њему виде помоћ и подршку, не само на часовима, већ и у организацији времена и живота у Републици Србији. Студенти сматрају да би број часова морао да буде већи, као и да је потребна организација припремних часова (пре почетка самог курса), на којима би се странци упознали са основама српског језика и стекли знања „за свакодневно преживљавање у Нишу”. Сви студенти су у потпуности сагласни (76,9%) или делимично сагласни (23,1%) да би постојање „припремног уџбеника” било изузетно функционално за једноставније укључивање у друштвени и културни живот. Нажалост, студенти нису (пре почетка наставе) били упознати са постојањем електронског интерактивног уџбеника (доступног путем Центра за српски као страни и нематерњи језик) *Serbian for Beginners* проф. др Марине Јањић, чија је функција да ученике упозна са основним моделима комуникације и речником (вокабуларом) потребним за успостављање најосновније интеракције у реалним животним околностима (НОВАКОВИЋ 2020). Сертификат који добијају након завршетка курса студенти из западне Европе и Русије вреднују на другачији начин. Студентима из Немачке, Шпаније, Словачке сертификат представља само доказ о познавању још једног језика, док студентима из Русије и Америке представља могућност да остану и запосле се у Републици Србији. Но, сви студенти су се изјаснили да ће радо препоручити часове српског као страног језика својим колегама који ће у будућности долазити у Републику Србију и на Универзитет у Нишу путем активних програма студентске размене. Као најважнију успомену коју ће понети са собом приликом повратка у своју (матичну) земљу студенти су истакли сећања на: занимљиве часове српског језика, гостољубиве Србе и њихову слободу, рецепте за укусну храну (посебно за спремање ајвара), лепе проводе и фотографије прелепих пејзажа.

5. Закључак

Важан сегмент студирања на високошколској институцији представља и реализација међууниверзитетских размена. Од тренутка када су универзитети (и факултети) прихватили Болоњску декларацију започела је ера примене европских (и светских) програма мобилности, по којима студенти из

Републике Србије одлазе одређени временски период на друге факултете и универзитете широм света, док студенти из (тих) других земаља долазе на наше универзитете. Из тог разлога се појавила потреба организације часова српског језика за странце, која представља неизоставан део њиховог боравка и студирања. Филолошки и филозофски факултети, заједно са својим центрима за изучавање српског као страног језика, препознати су као места на којима странци могу учити наш језик, због чега су понудили своје (обично бесплатне) курсеве свим страним студентима који желе да савладају српски језик и себи олакшају студирање на неком од српских универзитета. Захваљујући одличној сарадњи са Универзитетом у Нишу, Центар за српски као страни и нематерњи језик при Филозофском факултету понудио је (двосеместралан) курс српског језика. Од оснивања Центра (2013. године) број страних студената се из године у годину повећава, а Филозофски факултет и Универзитет у Нишу добијају на угледу и значају, с обзиром на одличну организацију свих наставних и ваннаставних активности.

Реализовано истраживање међу страним студентима, који су током академске 2021/2022. године боравили на Универзитету у Нишу, пружило нам је важне информације о њиховим ставовима према организацији саме студентске размене и квалитету наставе српског као страног језика. Наиме, студенти су изузетно задовољни условима и реализацијом студентске мобилности, при чему су као важне чиниоце истакли чланове удружења *Erazmus Student Network* и запослене у *Студентском центру* у Нишу, који су им пружили неопходну подршку у решавању егзистенцијалних питања – проналажењу смештаја и ресторана за исхрану. Ипак, приметно је да нису унапред припремљени за живот у Републици Србији – не познају законе, посебно *Закон о странцима*, којима се регулише њихов боравак и функционисање, односно не поседују основна знања о српском језику, култури и историји, због чега студенти из западних земаља (САД и Европе) имају предрасуде (и, врло често, негативне представе). Као прва препорука ради њиховог једноставнијег укључивања у друштвену и културну заједницу намеће се потреба организације припремних курсева: 1) општег курса, на коме би се упознали са основним питањима живота и рада у Републици Србији и 2) припремног курса српског језика, захваљујући коме би страни студенти стекли основна знања и вештине ради обављања свакодневних животних активности.

Чак 76,9% анкетираних студената сматра да је српски језик најважнији предмет на размени, јер им његово познавање омогућава постизање бољих резултата на самим факултетима, али и једноставније укључивање у друштвену заједницу. С обзиром на чињеницу да скоро сви студенти сматрају да је актуелни фонд часова (2 часа предавања и 2 часа вежби) довољан за успешно савладавање српског језика на вишем нивоу, као друга препорука се појављује потреба повећања броја часова, јер су, резултати

показују, студенти и те како мотивисани да похађају часове и развијају своје језичке вештине. Као најважнију карику у реализацији тог циља, студенти препознају наставника, његову личности и стручност, од које зависи и ниво њихове успешности и заинтересованости. Зато се као трећа препорука издваја потреба да наставник буде „пријатељ својим ученицима из иностранства”, који ће својим прилагодљивим приступом разумети њихове потребе, жеље и очекивања, стављајући себе „у њихове ципеле” и прилагођавајући наставу „објективним околностима живота странаца у другој земљи”. Одговори студената сведоче о њиховом позитивном односу према настави српског језика (за странце), који је резултат „одговорног и посвећеног приступа”, као и „коришења адекватних наставних материјала”. Но, као четврта препорука за побољшање квалитета наставе (и боравка) свакако се наметнуло коришћење „уџбеника за преживљавање”. Нажалост, иако је таква уџбеник публикован на Филозофском факултету у Нишу, странци нису били унапред упознати, те им је почетак наставе српског као страног језика био врло „изазован и стресан”, с обзиром на чињеницу да је требало запамтити много нових информација и података.

Мањкавост реализованог истраживања. Имајући у виду да је истраживање спроведено у време пандемије изазване појавом и ширењем вируса корона, узорак на коме је рађено истраживање не можемо сматрати релевантним. Реализација наведеног истраживања у универзитетским центрима широм Републике Србије могла би нам пружити потврду или негирање изнетих запажања и у великој мери помоћ(и) у бољем сагледавању потреба, жеља и могућности студената из иностранства у вези са важним сегментима квалитета наставе српског језика и студентске мобилности уопште.

Цитирана литература

- КРАЈИШНИК, Весна. Нека питања из методике наставе српског као страног језика. У: *Српски као страни језик у теорији и пракси III* / Ур. Весна Крајишник. Београд: Филолошки факултет, Центар за српски као страни језик, 2016, 7–26.
- НОВАКОВИЋ, Александар. *Полифункционалност уџбеничког комплета за учење српског језика као страног* (одбрањена докторска дисертација). Ниш: Филозофски факултет, 2020.
- НОВАКОВИЋ, Александар. Активности Центра за српски као страни и нематерњи језик Филозофског факултета Универзитета у Нишу од оснивања до данас. *Philologia Mediana* 13, 2021, 949–971.
- BOGDANOVIĆ, Branislava. *Analiza grešaka slušalaca pri izradiprvog testa na početnom tečaju srpskohrvatskog jezika za strance*. У: *Okrugli sto „Srpskohrvatski jezik kao strani”*, Institut za strane jezike, Beograd, 1984, 70–74.

- DIMITRIJEVIĆ, Naum. *Uslovi modernizacije srpskohrvatskog jezika kao stranog*. U: *Okrugli sto „Srpskohrvatski jezik kao strani”*, Institut za strane jezike, Beograd, 1984, 34–40.
- DÖRNYEI, Zoltán. Motivation and Motivating in the Foreign Language Classroom. *The Modern Language Journal*, 78 (3), 1994, 273–284.
- ĐERIĆ, Radoslav. *O nastavi srpskohrvatskog jezika kao stranog u JNA*. U: *Okrugli sto „Srpskohrvatski jezik kao strani”*, Institut za strane jezike, Beograd, 1984, 68–69.

Извори

- Закон о странцима*, Службени гласник РС, бр. 24 од 26. марта 2018.
- Заједнички европски оквир за живе језике: учење, настава, оцјењивање* (2003).
Подгорица: Министарство просвјете и науке.

Прилог 1

Упитник

Размишљања и недоумице страних студената на размени о квалитету наставе српског језика и животу у Републици Србији

Поштована колегинице / Поштовани колега,

Упитник који се налази пред Вама намењен је реализацији истраживања о питању размишљања и недоумица странаца о животу у Републици Србији и настави српског језика.

Предвиђено време за попуњавање упитника је двадесет и пет минута, а учешће у овом истраживању у потпуности је анонимно и спроводи се на добровољној бази, што значи неће имати утицаја на Ваш успех приликом полагања испита и/или наставничково будуће понашање.

Све информације о Вама третираћемо са строгом поверљивошћу и у складу са прописима Европске уније о заштити података (GDPR) и националним законом о заштити података о личности. Сви подаци из Републике Србије се прикупљају, обрађују и чувају у складу са Законом о заштити података о личности („Службени гласник РС“, бр. 87/2018). Национална институција задужена за заштиту података: Повереник за информације од јавног значаја и заштиту података о личности, <https://www.poverenik.rs/sr/>. Свака публикација произашла из овог рада користиће податке који су анонимизирани, односно на основу којих неће бити могуће идентификовати ниједног појединачног учесника. Ваше анонимне одговоре ће научни тим користити у научно-истраживачке стручне сврхе. Имајте на уму да једном када се дати одговори укључе у објављене анализе или у базу података, они се не могу повући јер ми нећемо моћи да идентификујемо Ваше одговоре. Ако имате било каква питања или недоумице у вези са овим истраживањем, можете се обратити истраживачу на адресу: aleksandar.novakovic@filfak.ni.ac.rs.

Испитаник може у било ком тренутку да одустане од процеса анкетирања. Уз то, учесници истраживања не добијају накнаду због учешћа у истом. Добијени резултати након овог истраживања биће искоришћени искључиво у сврху презентовања у часописима лингвистичке оријентације, као допринос унапређењу универзитетске наставе.

Потписивањем овог документа изјављујете да сте у потпуности разумели наведене информације и да прихватате да учествујете у истраживању.

I

Име и презиме:

Пол:

Година рођења:

Земља:

Факултет у матичној земљи:

Факултет у Републици Србији:

Матерњи језик:

Страни језик/језици:

II

1. О чему сте све размишљали када је Ваша пријава за долазак у Републику Србију одобрена? Молим Вас да наведете своја размишљања и недоумице у том тренутку о „будућем” животу у Србији.
2. Коју сте представу имали о Србији и Србима пре него што сте допутовали?
3. Да ли сте имали страховања у вези са „новим” животом у Републици Србији? Уколико сте их имали, молим Вас да их наведете.
4. Због чега сте изабрали Републику Србију и Ниш као дестинацију за свој живот у наредним месецима?
5. Опишите поступак добијања визе (за Србију), укључујући и документацију коју сте припремали.
6. Наведите назив стипендије путем које сте дошли на студентску размену, као и њено трајање.
7. Објасните на који начин сте пронашли стан у Нишу.
8. На који начин попуњавате уплатнице ради плаћања? Образложите свој одговор.
9. На који начин сте упознали окружење у Нишу (локација продавнице, ресторана, факултета, полиције, Хитне помоћи, банке и сл.)?
10. Које локације бисте издвојили као најважније у првим тренуцима након доласка у Ниш?
11. Ко Вам је највише помогао да се организујете у Републици Србији?
12. На који начин сте сазнали за часове српског као страног језика?
13. Шта Вас мотивише да учите српски као страни језик у Србији?
14. Колико Вам значи настава српског језика за боравак и студирање у Републици Србији? Образложите свој одговор.

15. Који је оптималан број часова српског језика (према Вашем мишљењу) на недељном нивоу?
16. Објасните функцију сертификата о познавању српског као страног језика у Вашој будућој професионалној каријери.
17. Наведите своје сугестије ради побољшања часова српског као страног језика. Шта бисте променили у организацији наставе српског као страног језика?
18. Наведите своје предлоге ради једноставније организације живота страних студената на размени у Нишу.
19. Наведите шта ћете понети из Србије (као успомену) када је будете напуштали?

III

Тврдња*	У потпуности нисам сагласан	Углавном нисам сагласан	Неодлучан сам	Углавном сам сагласан	У потпуности сам сагласан
	1	2	3	4	5
Познавање страног језика ми користи ради несметаног функционисања у Републици Србији.					
Имао сам обезбеђен смештај/стан у Нишу пре него што сам стигао у Републику Србију.					
Познате су ми локације важних објеката и институција – продавнице, факултета, полиције, Хитне помоћи, болнице, банке и сл.					
У Републици Србији су ме гостољубиво дочекали.					
Дипломатско-конзуларно представништво ми пружа сигурност и помоћ.					
Имам могућност да контактирам са својом породицом свакодневно.					
Имам обезбеђену храну уговором о студентској размени.					
Универзитет у Нишу ми је пружио све потребне информације за живот и студирање у Републици Србији.					

Размишљања (страних) студената на размени о квалитету наставе српског језика...

Унапред сам добио информацију где могу учити српски језик на Универзитету у Нишу.					
Врло сам мотивисан да учим српски језик.					
Наставника који нам предаје српски језик доживљавам као подршку.					
Сматрам да је број часова српског језика недовољан.					
Српски језик видим као најважнији предмет у оквиру студентске размене.					
Познавање српског језика ми помаже да несметано обављам активности у Нишу.					
Значи ми чињеница да могу добити ЕСПБ поене након положеног испита Српски језик за странце.					
Сматрам да би ми коришћење уџбеника за преживљавање много помогло у организовању живота током боравка у Нишу.					
Поред полагања српског као страног, добијање сертификата ми је веома важно за будући професионални позив.					
Имао сам одређену представу о српској култури пре него што сам стигао у Републику Србију.					
Моја уверења о српској култури су се променила након доласка у Републику Србију.					
Познајем законе који су на снази у Републици Србији (а који се тичу мог боравка у Нишу).					
Упознат сам са садржајем српског Закона о странцима.					

У Нишу имам (српске) пријатеље.					
У Нишу имам пријатеље из своје земље.					
Одлично се проводим у Нишу и Републици Србији.					
Препоручио бих Универзитет у Нишу својим колегама у матичној земљи.					

Aleksandar M. Novaković

THOUGHTS OF (FOREIGN) STUDENTS IN THE EXCHANGE ON THE QUALITY OF TEACHING THE SERBIAN LANGUAGE AND MOBILITY IN THE REPUBLIC OF SERBIA

The paper examines the thoughts of foreign students regarding the importance and quality of teaching Serbian as a foreign language at the Faculty of Philosophy, University of Niš during the mobility program. Since the establishment of the Center for Serbian as a Foreign and Non-Mother Language (2013), the number of foreign students has been increasing from year to year, which enables continuous evaluation of the quality of accredited Serbian language courses as a foreign language. During the academic 2021/2022. We conducted a survey among thirteen foreigners, who attended the Serbian language course for foreigners at the beginner, intermediate or advanced level. The results showed us that students are extremely satisfied with the quality of teaching, but also the student exchange itself, giving four recommendations for raising the quality of teaching: 1) organization of preparatory language courses; 2) increasing the number of Serbian as a foreign language classes on a weekly and monthly basis; 3) maintaining a friendly approach of teachers towards exchange students and 4) creating and using "survival textbooks".

Keywords: Serbian as a foreign language, mobility, exchange, quality of teaching, Center for Serbian as a foreign and non-native language.